

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Analiza węgierskiej sytuacji politycznej po 2018 roku w kontekście dominacji partii Fides

Author: Sebastian Kubas

Citation style: Kubas Sebastian. (2020). Analiza węgierskiej sytuacji politycznej po 2018 roku w kontekście dominacji partii Fides. W: " T. Kubin, J. Łapaj-Kucharska, T. Okraska (red.), Wokół teoretycznych i praktycznych aspektów stosunków międzynarodowych : księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Mieczysławowi Stolarczykowi" (S. 299-312). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Analiza węgierskiej sytuacji politycznej po 2018 roku w kontekście dominacji partii Fidesz

Uwagi historyczne i metodologiczne

Sytuacja polityczna na Węgrzech od blisko dekady poddawana jest redefinicji w kontekście odchodzenia od liberalno-demokratycznego dorobku i tradycji pierwszych 20 lat procesu demokratyzacji w tym państwie. Po 2010 roku Fidesz dokonał przekształceń w systemie prawa, systemie politycznym oraz innych wymiarach życia publicznego, które wprowadziły illiberalny charakter demokracji. Zwycięstwo Fideszu w 2010 roku w wyborach do Zgromadzenia Krajowego pociągnęło za sobą przeobrażenia ustrojowe. Doszło do uchwalenia nowej ustawy zasadniczej, która na Węgrzech nosi nazwę Fundamentalnego Prawa, zmieniono prawo medialne, system wyborczy, system sądowniczy, podstawy działania Trybunału Konstytucyjnego, zasady działania samorządu terytorialnego i systemu edukacyjnego. Wszystkie te poczynania doprowadziły do ograniczenia swobody wielu instytucji, ścisłego ich podporządkowania rządowi i odebrania opozycji możliwości wypowiedzi w mediach. Jednocześnie działania rządu wynikają z poparcia elektoratu upatrującego w Fideszu gwaranta stabilizacji porządku społecznego, politycznego i gospodarczego.

Wybory parlamentarne w 2018 roku potwierdziły przewagę Fideszu nad innymi partiami i przyniosły temu prawicowemu ugrupowaniu trzeci z rzędu sukces. Teza niniejszego opracowania odwołuje się do twierdzenia, że zmiany zapoczątkowane po 2010 roku, następnie kontynuowane po roku 2014, miały wpływ na kolejną reelekcję Fideszu w 2018 roku. W związku z tym należy zastanowić się nad trzema istotnymi kwestiami. Warto zapytać: Jak wygląda obecny system partyjny na Węgrzech? W jaki

sposób kształtowała się sytuacja polityczna Węgier pomiędzy wyborami w 2014 i 2018 roku? Jaki był rezultat wyborów w 2018 roku i co się po nich wydarzyło?

W celu udzielenia odpowiedzi na zadane pytania w niniejszym artykule zostanie wykorzystana metoda analizy i syntezy danych faktycznych i ilościowych, a także podejście neoinsytucjonalne.

Węgierski system partyjny

Patrząc z dzisiejszej perspektywy, rozwój współczesnego systemu partyjnego Węgier możemy podzielić na trzy etapy. Etap I rozpoczyna się pod koniec lat 80. XX wieku, gdy następowała erozja reżimu socjalistycznego, a kończy się na drugich wolnych wyborach w 1994 roku. Etap II trwał od 1994 do 2010 roku, z kolei III rozpoczął się w 2010 roku i trwa do chwili obecnej.

W pierwszym etapie, który – przypomnijmy – rozpoczął się w warunkach końcowego okresu istnienia Węgierskiej Republiki Ludowej, hegemoniczna Węgierska Socjalistyczna Partia Robotnicza (węg. Magyar Szocialista Munkáspárt, MSzMP) od stycznia 1989 roku musiała pogodzić się z legalizacją działalności opozycyjnych wobec socjalizmu ugrupowań. Dopuszczenie do głosu innych niż socjalistyczny nurt ugrupowań miało pomóc w sanacji pogarszającej się sytuacji i wpisywało się w liberalizację systemu politycznego¹. W ten sposób na Węgrzech uprawomocniono działalność kilku podmiotów, które w późniejszym czasie przekształciły się w partie polityczne i odgrywały istotną rolę w życiu politycznym. Do tych organizacji należały powstałe pod koniec lat 80. XX wieku grupy opozycyjne: konserwatywne Węgierskie Forum Demokratyczne (węg. Magyar Demokrata Fórum, MDF) oraz liberalne: Węgierski Związek Wolnych Demokratów (węg. Szabad Demokraták Szövetsége, SzDSz) i Związek Młodych Demokratów (węg. Fiala Demokraták Szövetsége, Fidesz), a także reaktywowane partie historyczne, np. Niezależna Partia Drobnych Posiadaczy Rolnych (węg. Független Kisgazda Földmunkás és Polgári Párt, FKgP) i Chrześcijańsko-demokratyczna Partia Ludowa (węg. Kereszténydemokrata Néppárt, KDNP)².

1 S. KUBAS: *Proces demokratyzacji i jego determinanty. Analiza na przykładzie Republiki Czeskiej i Węgier*. Katowice 2018, s. 128–131.

2 Z. RIPP: *Unity and Division. The Opposition Roundtable and its Relation to the Communist Party*. In: *The Roundtable Talks of 1989: The Genesis of Hungarian Democracy*. Ed. A. Bozóki. Budapest 2002, s. 11.

Upadek niedemokratycznego reżimu socjalistycznego przypięczonego była decyzja, podjęta w trakcie obrad węgierskiego trójkątnego stołu w 1989 roku o przeprowadzeniu pierwszych od 40 lat wolnych wyborów parlamentarnych³. W wyniku wyborów, jakie odbyły się wiosną 1990 roku, Węgierska Partia Socjalistyczna (węg. Magyar Szocialista Párt, MSzP)⁴ oddała władzę. W wyborach uczestniczyło 19 partii politycznych⁵, z czego 7 dostało się do Zgromadzenia Krajowego. Wybory wygrał MDF, który wraz z KDNP i FKgP stworzył gabinet. Etap I kształtowania się systemu partyjnego kończą wybory w 1994 roku, po których MDF nie zdołał utrzymać władzy i oddał ją postkomunistycznemu MSzP⁶.

Mimo że Etap II rozwoju węgierskiego systemu partyjnego rozpoczyna sukces MSzP, to w trakcie 16 lat trwania owego etapu (do 2010 roku), partia ta napotkała groźnego rywala w postaci Fideszu. Poza 1994 rokiem MSzP wygrał wybory parlamentarne jeszcze w 2006 roku. Natomiast Fidesz zwyciężał w latach 1998 i 2002. W 1998 roku stworzył rząd z MDF i FKgP. Należy jednak wyjaśnić, że mimo sukcesu Fideszu w 2002 roku nie był on w stanie stworzyć rządu, gdyż nie dysponował bezwzględną większością mandatów w Zgromadzeniu Krajowym. Stało się tak, ponieważ w parlamencie poza Fideszem były tylko MSzP i jego sojusznik w postaci SzDSz. Naturalnie zatem doszło do stworzenia koalicji rządowej: lewicowego MSzP i liberalnego SzDSz. Omawiany etap cechuje bipolarność, w ramach której węgierski elektorat w zdecydowanej większości popierał albo lewicowy MSzP, albo prawicowy Fidesz. Na marginesie dodajmy, że Fidesz do połowy lat 90. XX wieku uchodził za partię liberalną, a dopiero po tym okresie przesunął się na pozycję prawicową. Erozja drugiego etapu rozpoczęła się tuż po wyborach parlamentarnych w 2006 roku. Po sukcesie MSzP ówczesny premier Ferenc Gyurcsány wyjawiał, że okłamywał opinię publiczną na temat stanu gospodarki po to, aby ponownie wygrać wybory. Mimo że była to tajna informacja, wyciekła do mediów. W wyniku tego wydarzenia doszło do poważnych wystąpień społecznych. Cała sytuacja negatywnie wpłynęła na wizerunek lewicy i mimo że przetrwała ona u sterów władzy do końca kadencji, to w 2010 roku poniosła sromotną porażkę⁷.

3 B. GÓRALCZYK: *Węgry. Transformacja pokomunistyczna. 1990–2003*. Warszawa 2003, s. 42–52.

4 W październiku 1989 roku na gruzach MSzMP powstała Węgierska Partia Socjalistyczna.

5 B. GÓRALCZYK: *Węgierski pakiet*. Warszawa 2000, s. 126.

6 L. BENDA: *System partyjny Węgier*. W: *Partie i systemy partyjne Europy Środkowej*. Red. A. ANTOSZEWSKI, P. FIALA, R. HERBUT, J. SROKA. Wrocław 2003, s. 76 i nast.

7 S. KUBAS: *Similarities and Differences of Main Left-wing Parties in Poland and Hungary. The Case of SLD and MSzP from Comparative Perspective (1989–2014)*. „*Studia Politicae Universitatis Silesiensis*” 2014, T. 13, s. 94.

Po 2010 roku nastąpiła zmiana w systemie partyjnym Węgier, którą ugruntowały wyniki wyborów parlamentarnych w latach 2014 i 2018. Obserwowany obecnie III etap rozwoju systemu partyjnego cechuje stabilizacja dominującej pozycji Fideszu, a także rozdrobnienie lewicowej opozycji i jej niezdolność do podjęcia równej walki z partią rządzącą. W takiej sytuacji głównym opozycjonistą jest Jobbik, który w ostatnim czasie próbuje złagodzić swój skrajnie prawicowy profil. Partie liberalne mogą liczyć na małe poparcie, ale dające możliwość uzyskania skromnej reprezentacji w Zgromadzeniu Krajowym, czego przykład stanowi partia Polityka może być inna! (węg. Lehet Más a Politika, LMP).

Ciekawym zjawiskiem jest obserwowana popularność ruchów społecznych i politycznych, których liczba na Węgrzech po 2010 roku znacząco wzrosła. Podobną sytuację możemy zaobserwować w innych państwach Europy. Pytaniem, na które obecnie trudno odpowiedzieć, jest to, czy będą one w stanie zastąpić tradycyjne partie polityczne. Ruchy, o których mowa, pojawiają się i zreszają obywateli wokół jakiegoś problemu lub kilku z sobą związanych. Do węgierskich ruchów o wskazanym charakterze możemy zaliczyć: Solidarność (węg. Szolidaritás), Milion na rzecz Wolności Prasy (węg. Egymillióan a magyarsajtószabadságért, Milla) i Stowarzyszenie Patriotyzmu i Rozwoju (węg. A Hazaés Haladás Egyesület)⁸. Takim ruchem był też Momentum (węg. Momentum Mozgalom), który powstał w styczniu 2017 roku w związku z rządowym projektem organizacji igrzysk olimpijskich w Budapeszcie w 2024 roku. Ruch wzywał do przeprowadzenia referendum w tej sprawie. W marcu 2017 roku Momentum stał się partią polityczną. Generalnie profil polityczny każe postrzegać partię jako liberalną. W wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 roku uzyskał niemal 10% głosów.

Reasumując, na podstawie typologii Maurice'a Duvergera węgierski system partyjny po 2010 roku ma charakter wielopartyjny⁹. Według Jeana Blondela jest to system wielopartyjny z partią dominującą¹⁰. Natomiast z typologii Giovanniego Sartoriego od blisko 10 lat wyłania się na Węgrzech system partii predominującej, gdyż długotrwale jedna

8 V. GLIED: *From the Green Movement to a Party. The Effect of the Crisis and Democratic Movements in Hungary*. „Politeja” 2014, nr 28, s. 51–59.

9 M. DUVERGER: *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*. Methuen–London 1965, s. 203. Cyt. za: R. HERBUT: *Systemy partyjne. W: Demokracje zachodnioeuropejskie. Analiza porównawcza*. Red. A. ANTOSZEWSKI, R. HERBUT. Wrocław 1997, s. 159–160.

10 J. BLONDEL: *Types of Party Systems*. In: *The West European Party Systems*. Ed. P. MAIR. Oxford 1990, s. 302–310. Cyt. za: K. SOBOLEWSKA-MYŚLIK: *Partie i systemy partyjne na świecie*. Warszawa 2004, s. 107–108.

partia posiada przewagę i co najmniej trzy razy z rzędu wygrała wybory parlamentarne¹¹.

Sytuacja polityczna pomiędzy wyborami parlamentarnymi w 2014 i 2018 rokiem

Wybory parlamentarne z 2014 roku potwierdziły trwałość zmiany w systemie partyjnym, jaka powstała w 2010 roku. W zasadzie w Zgromadzeniu Krajowym VII kadencji znalazły się te same partie, co 4 lata wcześniej, tzn. Fidesz w koalicji z KDNP, Jobbik i LMP. Jeżeli chodzi o lewicę, to, podobnie jak w 2010 roku, znalazła się w parlamencie, ale w nowej konfiguracji w postaci koalicji wyborczej Jedność (węg. Összefogás). Poza MSzP w ławach parlamentu zasiadły Razem (węg. Együtt), Koalicja Demokratyczna (węg. Demokratikus Koalíció, DK), Dialog dla Węgier (węg. Párbeszéd Magyarorszáért, PM), Węgierska Partia Liberalna (węg. Magyar Liberális Párt, MLP).

Kwietniowe wybory parlamentarne w 2014 roku wygrał Fidesz, który wraz z KDNP stworzył koalicję wyborczą, uzyskując 133 mandaty, co dawało większość 2/3 miejsc w Zgromadzeniu Krajowym. Lewicowa koalicja wyborcza Összefogás, która miała stanowić przeciwwagę dla rządzącego obozu, ostatecznie zdobyła 38 mandatów. Natomiast Jobbik otrzymał 23 mandaty, a LMP przypadło 5 mandatów. Majowe wybory do Parlamentu Europejskiego w 2014 roku potwierdziły wysokie poparcie dla rządu, gdyż koalicja Fidesz-KDNP otrzymała 12 mandatów na 21 możliwych. Jobbik zdobył 3, LMP – 1, a członkowie rozwiązanej koalicji Összefogás – łącznie 5 mandatów. Ostatnim testem poparcia dla partii politycznych w 2014 roku były jesienne wybory samorządowe. Rządowa koalicja ponownie zwyciężyła. Na poziomie elekcji ciał przedstawicielskich gmin uzyskała 51% głosów, w komitatach – 34,4%, a w wyborach burmistrzów – 40,1%¹².

Dnia 17 października 2014 roku Stany Zjednoczone ogłosiły zakaz wjazdu na swoje terytorium 6 urzędnikom Węgier w związku z podejrzeniem ich o działalność korupcyjną. To międzynarodowe wydarzenie przyczyniło się do nieznacznego pogorszenia wizerunku rządu i pre-

11 G. SARTORI: *A Typology of Party Systems*. In: *The West European Party Systems...*, s. 316–349.

12 S. KUBAS: *Sukcesy wyborcze Fidesz-MPS i ich wpływ na konsolidację prawicowych rządów na Węgrzech*. W: *Polskie wybory 2014–2015. Kontekst krajowy i międzynarodowy: przebieg rywalizacji, konsekwencje polityczne*. T. 2. Red. M. KOŁCZYŃSKI. Katowice 2017, s. 355–358.

miera także wewnątrz kraju. Jedną z osób objętych zakazem była szefowa Węgierskiego Urzędu Podatkowego, Ildikó Vida¹³.

Kilka miesięcy po wygranych wyborach Orbán jesienią 2014 roku zapowiedział wprowadzenie podatku od dostępu do Internetu. Pomysł ten miał na celu poprawę sytuacji budżetowej Węgier. Premier zdawał sobie sprawę z braku społecznego poparcia dla tego pomysłu, dlatego też postanowił, że wprowadzi go w życie zaraz po wyborach, gdyż zwlekanie z jego realizacją mogłoby oznaczać pogorszenie nastrojów społecznych przed następnymi wyborami. Propozycja wprowadzenia podatku wywołała wielotysięczne manifestacje żądające wycofania się z niego, a nawet dymisji rządu. W wyniku narastającego napięcia Orbán wycofał się z pomysłu¹⁴.

W 2015 roku w wyniku rozszerzającego się kryzysu migracyjnego Orbán podjął decyzję o powstrzymaniu przepływu fali migrantów przez Węgry do innych państw UE. Dokonano nowelizacji prawa, penalizując jeszcze bardziej nielegalne przekraczanie granicy. Przeprowadzono także budowę zasieków na granicy z Serbią, które miały powstrzymać przedostawanie się imigrantów do Węgier. W tym kontekście należy wspomnieć, że rząd Węgier w 2016 roku nie zgodził się z unijną propozycją alokacji imigrantów przybywających do UE¹⁵.

Dnia 7 czerwca 2016 roku Zgromadzenie Krajowe uchwaliło szóstą poprawkę Fundamentalnego Prawa, w myśl której parlament na wniosek rządu ma prawo wprowadzenia stanu nadzwyczajnego wynikającego z ataku terrorystycznego. W takiej sytuacji dokonuje się zawieszenia niektórych praw i wolności człowieka i obywatela. Po zakończeniu stanu Zgromadzenie Krajowe powinno potwierdzić jego zasadność większością 2/3 głosów¹⁶.

W 2016 roku Orbán postanowił sięgnąć po narzędzie, które miało potwierdzić zasadność kroków jego polityki antyimigracyjnej. Dlatego też 2 października 2016 roku przeprowadzono referendum w sprawie wyrażenia przez naród zdania odnośnie do alokacji migrantów na Węgrzech. Referendum było jednak nieważne, gdyż nie przekroczyło wymaganego progu 50% frekwencji¹⁷.

13 R. FIELD: *US Bans 10 Hungarian Officials, Businessmen from Entering Country*. "The Budapest Beacon" 17.04.2014. <https://budapestbeacon.com/us-bans-10-hungarian-officials-businessmen-from-entering-country/> [data dostępu: 1.08.2019].

14 J. PAWLICKI: *Zima ludów na Węgrzech?* „Newsweek” 15.12.2014. <https://www.newsweek.pl/swiat/victor-orban-na-wegrzech-rosnie-niezadowolenie-z-rzadow-orbana/9ves7hj> [data dostępu: 1.08.2014].

15 S. KUBAS: *Sukcesy wyborcze...*, s. 385.

16 *Amendments to the Fundamental Law*. <https://theorangefiles.hu/amendments-to-the-fundamental-law/> [data dostępu: 31.07.2019].

17 A. SADECKI: *Dyskusyjny sukces Orbána – wyniki referendum migracyjnego na Węgrzech*. „Ośrodek Studiów Wschodnich”. <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016->

W 2017 roku prezydent János Áder został wybrany na II kadencję przez Zgromadzenie Krajowe. W tym samym roku związanemu z partią Fidesz oligarsze finansowemu Lőrincowi Mészárosowi udało się kupić, a następnie zamknąć największy opozycyjny dziennik prasowy „Népszabadság”.

W trakcie kampanii wyborczej przed wyborami w 2018 roku Fidesz stosował podobną retorykę, jak w latach 2010 i 2014 opierającą się na wywoływaniu strachu wśród obywateli, a także ukazywaniu ich wyższości w stosunku do innych społeczeństw i państw. W pierwszym wymiarze sięgnął do nieco już nieaktualnego problemu zalewu Węgier i UE przez falę imigrantów z Afryki i Bliskiego Wschodu (w 2017 roku promowano na Węgrzech projekt wymierzony w politykę UE pod nazwą „Zatrzymać Brukselę”), a także mafijnych powiązań opozycji, w tym podważających interes Węgier działań Georga Sorosa (rządowy projekt wymierzony w rzekomą promigracyjną politykę Sorosa nosił nazwę „Soros Plan”). W drugim wymiarze wskazywał na heroiczną postawę Węgrów broniących Europę przed imigrantami, a także węgierską ochronę demokracji i chrześcijaństwa. Przed wyborami Fidesz nieco obniżył podatek VAT od niektórych produktów żywnościowych, co miało pokazać Węgom jego prospołeczne podejście. Pod koniec 2017 roku emeryci otrzymali podwyżkę świadczeń¹⁸.

W omawianym okresie opozycja była nadal podzielona. Na jej tle najlepiej wypadł Jobbik, który w celu zdobycia większego poparcia próbował podejmować kroki w stronę zmiany radykalnie prawicowego wizerunku na centroprawicowy¹⁹.

Przed zbliżającymi się wyborami, jeszcze w 2017 roku, MSzP starał się zjednoczyć front lewicowy i liberalny. Zaproponował tym partiom, aby w zbliżających się wyborach na stanowisko premiera kandydował popularny polityk MSzP László Botka. Ten jednakże stawiał warunek, że z drugiej lewicowej partii DK powinien odejść Ferenc Gyurcsány. W związku z tym, że do tego nie doszło, MSzP wycofał kandydaturę Botki, proponując Gergely Karácsony’ego z PM na wspólnego kandydata zjednoczonego obozu lewicowo-liberalnego. Ostatecznie nie doszło do odtworzenia koalicji wyborczej podobnej do tej z wyborów parlamentarnych w 2014 roku, opozycja pozostała rozbita, a MSzP zawiązał koalicję wyborczą jedynie z PM i strategię działania z DK. Polegała ona na wycofaniu z okręgów jednomandatowych swoich kandydatów w sytuacji, gdy

10-04/dyskusyjny-sukces-orbana-wyniki-referendum-migracyjnego-na-wegrzech [data dostępu: 31.07.2019].

¹⁸ G. GYÓRI, A. BÍRÓ-NAGY, M. SEBŐK: *Hungary in Politics 2017*. Friedrich Ebert Stiftung, s. 9–17. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/14032.pdf> [data dostępu: 1.08.2019].

¹⁹ Ibidem, s. 26–29.

sondaże dawały większe szanse sukcesu kandydatom z przeciwnej partii. Ogólnie kampania wyborcza partii lewicowych i liberalnych skupiła się na krytyce rządu, propozycjach nowych rozwiązań socjalnych oraz promowaniu wartości demokratycznych²⁰.

Rezultat wyborów

Wybory do Zgromadzenia Krajowego VIII kadencji odbyły się 8 kwietnia 2018 roku. Frekwencja uzyskana w ich trakcie wyniosła 69,73%²¹. Przeprowadzono je na podstawie zmienionego po 2010 roku prawa wyborczego, które opiera się na przepisach zawartych w Fundamentalnym Prawie z 2011 roku, ustawie CCIII z 2011 roku o wyborze posłów do parlamentu, a także ustawie XXXVI z 2013 roku o procedurze wyborczej²². Węgry do jednoizbowego Zgromadzenia Krajowego wybierają 199 deputowanych, spośród których 106 pochodzi z wyborów w okręgach jednomandatuowych, a 93 – z list krajowych. W okręgu jednomandatowym obowiązuje względna większość głosów, a w zakresie list krajowych mandaty rozdzielane są zgodnie z metodą d'Hondta²³.

W wyniku wyborów do parlamentu dostało się 9 ugrupowań. Koalicja Fidesz-KDNP otrzymała 133 mandaty, co dało 66,83% wszystkich miejsc. Jobbik zdobył 26 mandatów (12,5% miejsc w parlamencie), koalicja MSzP-PM otrzymała 20 mandatów (10%), DK – 9 mandatów (4,5%), LMP – 8 mandatów (4%), Együtt i Samorząd Narodowy Niemców na Węgrzech (węg. Országos Önkormányzata, MNOÖ) zdobyły po jednym mandacie (0,5% miejsc w parlamencie dla każdego ugrupowania). Do Zgromadzenia Krajowego dostał się także jeden poseł niezależny²⁴.

Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie w trakcie kampanii wyborczej w 2018 roku dopatrzyła się znaczącej rozbieżności w dostępie do mediów i źródeł finansowych pomiędzy Fideszem a partiami opozycji. W raporcie OBWE wskazano na ksenofobiczną retorykę Fideszu, pewne niezgodności finansowe, a także manipulacje informacjami.

20 L. ANDOR: *Hungary and the Purgatory of Socialists*. <https://www.socialeurope.eu/hungary-and-the-purgatory-of-socialists> [data dostępu: 1.08.2019].

21 *A Nemzeti Választási Iroda* (Krajowe Biuro Wyborcze). <https://www.valasztas.hu/ogy2018> [data dostępu: 31.07.2019].

22 Szerzej M. BARAŃSKI, A. CZYŻ, S. KUBAS, R. RAJCYK: *Wybory, prawo wyborcze, systemy wyborcze w państwach Grupy Wyszehradzkiej*. Katowice 2016, s. 152–158.

23 Ibidem.

24 *A Nemzeti Választási Iroda* (Krajowe Biuro Wyborcze). https://static.valasztas.hu/dyn/pv14/szavossz/en/eredind_e.html [data dostępu: 31.07.2019].

Ponadto podkreślono, że niesłusznie w styczniu 2018 roku Państwowy Urząd Kontroli ukarał 6 opozycyjnych partii grzywnami za rzekome złamanie prawa²⁵.

Po ogłoszeniu wyników wyborów ponownie premierem został Orbán, który odtworzył koalicyjny rząd Fidesz-KDNP. W gabinecie Fidesz otrzymał 6 tek ministerialnych, 5 tek przypadło bezpartyjnym politykom (choć faktycznie związanym z Fideszem), natomiast KDNP przypadły 2 teki.

Sytuacja polityczna po wyborach

Dwa miesiące po wyborach parlamentarnych, w dniu 20 czerwca 2018 roku, Zgromadzenie Krajowe VIII kadencji wprowadziło siódmą poprawkę do konstytucji z 2011 roku. Wśród najważniejszych zmian znalazł się zakaz osiedlania się migrantów na Węgrzech, nakaz obrony wartości chrześcijańskich przez wszystkie organy państwa, ograniczenie wyrażania wolności osobistej, a także tworzenia zgromadzeń publicznych, jeżeli naruszają życie jednostki oraz rodziny, a także zakaz przebywania bezdomnych na ulicach. Poza tym wprowadzono zmiany w systemie sądownictwa, umożliwiając powołanie do życia sądów administracyjnych z Najwyższym Sądem Administracyjnym na czele. Podporządkowany rządowemu obozowi władzy Trybunał Konstytucyjny nie stwierdził niezgodności tych zmian z Fundamentalnym Prawem.

W celu realizacji zmian konstytucyjnych w grudniu 2018 roku węgierscy deputowani powołali do życia odrębne sądy administracyjne oraz nadrzędny w stosunku do nich Najwyższy Sąd Administracyjny mocą ustawy. Do kompetencji sądów, poza kwestiami administracyjnymi, należy rozpatrywanie spraw związanych z wyborami, protestami czy działaniami korupcyjnymi. Prezes NSA ma decydować o wyborze prezesów sądów okręgowych i wpływać na elekcję poszczególnych sędziów. Sędziami mogą być urzędnicy, którzy ukończyli studia prawnicze.

Dnia 20 czerwca 2018 roku węgierski parlament przyjął pakiet ustaw, które popularnie zwane są „Stop Soros”. Nazwa pakietu odwołuje się do Georga Sorosa, amerykańskiego miliardera węgierskiego pochodzenia, który jest uznawany przez Orbána za wroga swojej polityki. Finansista

²⁵ *Hungary Parliamentary Elections. 8 April 2018. ODIHR Limited Election Observation Mission Final Report. OSCE. Warsaw 2018. <https://www.osce.org/odihr/elections/hungary/385959?download=true> [data dostępu: 2.08.2019].*

wspiera niezależne pozarządowe organizacje działające na Węgrzech, ale zakres ich niezależności jest coraz bardziej uszczuplany przez państwo. W myśl nowych przepisów nie można pomagać nielegalnym migrantom, gdyż za takie działanie grozi kara pozbawienia wolności²⁶.

Fidesz w celu wzmocnienia swojej pozycji wykorzystuje działania o charakterze populistycznym, które zyskują sympatię znacznej części węgierskiego społeczeństwa. Wiąże się to nie tylko z podkreślaniem narodowych, konserwatywnych, a także ksenofobicznych wartości, ale i z umiejętnym stosowaniem zasad polityki dystrybucji dóbr. Orbán jest jednak zbyt dobrym politykiem, aby swoją władzę opierać tylko na tych dwóch elementach. Nie może jedynie polegać na działaniach zamykających się w sferze aksjologii czy dystrybucji gospodarczej i finansowej, gdyż to może doprowadzić w ostatecznym rozrachunku do jego porażki. W związku z tym w celu poprawy sytuacji budżetowej oraz na rynku pracy w grudniu 2018 roku parlament wprowadził bardziej elastyczne rozwiązania w zakresie prawa pracy, aby pobudzić gospodarkę do dalszego wzrostu (m.in. podniesiono próg godzin nadliczbowych z 250 do 400)²⁷.

Poczynania rządu i parlamentu doprowadziły pod koniec grudnia 2018 roku do wybuchu niezadowolenia społecznego. Największe protesty miały miejsce w Budapeszcie, ale poza nim obywatele wyszli na ulice w takich miastach, jak Békéscsaba, Debreczyn, Győr, Miskolc, Segedyn. Protesty były wspierane przez partie opozycyjne, jak MSzP czy LMP²⁸.

Ostatecznie działania podejmowane przez Fidesz po wyborach w 2018 roku nie wpłynęły negatywnie na wyniki sondaży opinii publicznej. W czerwcu 2019 roku poparcie dla koalicji Fidesz-KDNP wyniosło 57%. Jeżeli chodzi o opozycję, to Jobbik uzyskał 8%, MSzP-PM – 8%, DK – 17%, a LMP – 2%²⁹.

Zwolennikami Jobbiku są osoby o ugruntowanych, radykalnie konserwatywnych poglądach, zawiedzeni przemianami prowadzonymi zarówno przed przejściem władzy przez Fidesz, jak i po nim. Należy jednak dodać, że od kilku lat Jobbik próbuje zmienić swój profil, promując wartości chadeckie. Wystosował nawet propozycję przyłączenia do Eu-

26 *Human Right Watch*. <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/hungary> [data dostępu: 2.08.2019].

27 W. PRZYBYLSKI: *Orbán kontra węgierska klasa średnia*. „Polityka” 23.10.2018. <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1776608,1,orban-kontra-wegierska-klasa-srednia.read> [data dostępu: 2.08.2019].

28 T. JOHN, A. KELETI: *Hungary's Protests Have United the Country's Opposition against Viktor Orban*. CNN. 18.12.2018. <https://edition.cnn.com/2018/12/18/europe/hungary-protests-orban-intl/index.html> [data dostępu: 30.07.2018].

29 Medián. <https://hvg.hu/cimke/Medi%C3%A1n> [data dostępu: 5.08.2019].

ropejskiej Partii Ludowej. Po wyborach w 2018 roku z przewodniczenia partii zrezygnował jej wieloletni lider Gábor Vona, a zastąpił go Tamás Sneider. Ten ostatni jest zwolennikiem ugruntowania pozycji Jobbik na wartościach chrześcijańskich, demokratycznych i narodowych.

Wśród opozycji liberalno-lewicowej możemy wymienić 2 partie socjalistyczne: MSzP, DK i dwie liberalne – LMP i PM. Lewica, która w trakcie dwóch pierwszych dekad transformacji ustrojowej odgrywała istotną rolę polityczną, od ponad dekady znajduje się na marginesie życia publicznego. Tuż po przegranych przez socjalistów wyborach w 2010 roku, gdy Fidesz przejął władzę, MSzP uległ fragmentaryzacji. Z MSzP odeszła grupa działaczy, która założyła DK, a także Együtt. Jednakże lewica nie jest w stanie odzyskać dawnej świetności. Nie pomogła także próba zwarcia sił w koalicji wyborczej w 2014 roku. Na kongresie MSzP 17 czerwca 2018 roku dotychczasowy lider socjalistów Gyula Molnár podał się do dymisji, zastąpił go Bertalan Tóth. Natomiast od powstania DK na jej czele niezmiennie stoi premier Ferenc Gyurcsány. Po słabym wyniku wyborczym, jeszcze w 2018 roku Együtt rozwiązał swoje struktury. Jeżeli chodzi o ugrupowania liberalne, to można uznać je za spadkobierców SzDSz, czyli liberalnego ugrupowania o genezie opozycji antysystemowej z końca lat 80. XX wieku. SzDSz istniał do 2013 roku i trzykrotnie wchodził w skład rządów na Węgrzech. LMP po raz pierwszy uzyskał reprezentację w Zgromadzeniu Krajowym w 2010 roku, a potem w latach 2014 i 2018. Obecnie na czele partii jest János Kenderney. Z kolei PM prowadzi Karácsony Gergely.

Zakończenie

W wyniku analizy przeprowadzonej w niniejszym opracowaniu należy skonstatować, że teza postawiona na wstępie została potwierdzona. Zmiany w życiu publicznym zapoczątkowane po 2010 roku przez Fidesz, a następnie kontynuowane po wygranych wyborach w 2014 roku miały istotne znaczenie dla sukcesu tej partii w parlamentarnej elekcji 2018 roku. Podporządkowanie instytucji państwowych rządowi, ograniczenie niezależności pozapaństwowych sfer, a także uzależnienie mediów publicznych od decyzji węgierskich władz – wraz z jednoczesną marginalizacją znaczenia mediów prywatnych – są wykorzystywane w celu utrzymania pozytywnego wizerunku Fideszu w oczach elektoratu.

Odpowiadając na pierwsze pytanie zadane we wstępie, należy stwierdzić, że obecnie mamy do czynienia z dominacją pravicowego Fideszu,

w warunkach rozdrobnienia partii lewicowych. Najważniejszą partią opozycyjną w tym układzie jest dla Fideszu skrajna prawica, czyli Jobbik. Jednocześnie małym poparciem cieszą się partie liberalne. Przywołując typologię Sartoriego, należy uznać węgierski system partyjny za system partii dominującej.

W odniesieniu do drugiego pytania możemy powiedzieć, że sytuacja polityczna pomiędzy 2014 i 2018 rokiem odznaczała się coraz bardziej bezwzględnością polityką podporządkowania życia publicznego przez Fidesz wraz z ograniczaniem roli i znaczenia opozycji. Partia Orbána w dalszym ciągu miała możliwość wprowadzania ustawodawstwa wzmacniającego pozycję partii rządzącej. W dyskursie społecznym podkreślano znaczenie wartości konserwatywnych, a często także i nacjonalistycznych. Lewicowa opozycja polityczna, mimo podjętej w wyborach parlamentarnych w 2014 roku próby zjednoczenia, nadal pozostała rozdrobniona i niezdolna do stawienia czoła Fideszowi.

Trzecie pytanie dotyczyło rezultatu wyborów w 2018 roku i sytuacji, która nastąpiła po nich. Elekcja parlamentarna w 2018 roku potwierdziła dominację Fideszu, a także słabą pozycję lewicy. Nadal najważniejszą partią opozycyjną pozostaje skrajnie prawicowy Jobbik. Podobnie, jak po wyborach w 2010 i 2014 roku, także po wyborach 2018 roku Fidesz w pierwszym roku swoich rządów podjął decyzję o przeprowadzeniu najbardziej radykalnych i niepopularnych społecznie zmian. Wiązało się to z koniecznością poprawy sytuacji finansowo-budżetowej i gospodarczej. Mimo protestów społecznych, które w 2014 roku spowodowały wycofanie się z pomysłu wprowadzenia podatku od Internetu, tym razem, tzn. pod koniec 2018 roku, rząd nie wycofał się i Zgromadzenie Krajowe uchwaliło tzw. ustawę niewolniczą. Przeprowadzone w połowie 2019 roku badania opinii publicznej pokazują, że co drugi pytany Węgier popiera Fidesz.

Bibliografia

Monografie

- BARAŃSKI M., CZYŻ A., KUBAS S., RAJCZYK R.: *Wybory, prawo wyborcze, systemy wyborcze w państwach Grupy Wyszehradzkiej*. Katowice 2016.
- DUVERGER M.: *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*. Methuen–London 1965.
- GÓRALCZYK B.: *Węgierski pakiet*. Warszawa 2000.
- GÓRALCZYK B.: *Węgry. Transformacja pokomunistyczna. 1990–2003*. Warszawa 2003.

KUBAS S.: *Proces demokratyzacji i jego determinanty. Analiza na przykładzie Republiki Czeskiej i Węgier*. Katowice 2018.

Rozdziały w pracach zbiorowych

- BENDA L.: *System partyjny Węgier*. W: *Partie i systemy partyjne Europy Środkowej*. Red. A. ANTOSZEWSKI, P. FIALA, R. HERBUT, J. SROKA. Wrocław 2003.
- BLONDEL J.: *Types of Party Systems*. In: *The West European Party Systems*. Ed. P. MAIR. Oxford 1990.
- HERBUT R.: *Systemy partyjne*. W: *Demokracje zachodnioeuropejskie. Analiza porównawcza*. Red. A. ANTOSZEWSKI, R. HERBUT. Wrocław 1997.
- KUBAS S.: *Sukcesy wyborcze Fidesz-MPS i ich wpływ na konsolidację prawicowych rządów na Węgrzech*. W: *Polskie wybory 2014–2015. Kontekst krajowy i międzynarodowy: przebieg rywalizacji, konsekwencje polityczne*. T. 2. Red. M. KOLCZYŃSKI. Katowice 2017.
- RIPP Z.: *Unity and Division. The Opposition Roundtable and its Relation to the Communist Party*. In: *The Roundtable Talks of 1989: The Genesis of Hungarian Democracy*. Ed. A. BOZÓKI. Budapest 2002.
- SARTORI G.: *A Typology of Party Systems*. In: *The West European Party Systems*. Ed. P. MAIR. Oxford 1990.

Artykuły w czasopismach naukowych

- GLIED V.: *From the Green Movement to a Party. The Effect of the Crisis and Democratic Movements in Hungary*. „Politeja” 2014, nr 28.
- KUBAS S.: *Similarities and Differences of Main Left-wing Parties in Poland and Hungary. The Case of SLD and MSzP from Comparative Perspective (1989–2014)*. „Studia Politicae Universitatis Silesiensis” 2014, T. 13.

Źródła internetowe

- Amendments to the Fundamental Law*. <https://theorangefiles.hu/amendments-to-the-fundamental-law/> [data dostępu: 31.07.2019].
- ANDOR L.: *Hungary and the Purgatory of Socialists*. <https://www.socialeurope.eu/hungary-and-the-purgatory-of-socialists> [data dostępu: 1.08.2019].
- FIELD R.: *US Bans 10 Hungarian Officials, Businessmen from Entering Country*. <https://budapestbeacon.com/us-bans-10-hungarian-officials-businessmen-from-entering-country/> [data dostępu: 1.08.2019].
- GYŐRI G., BÍRÓ-NAGY A., SEBŐK M.: *Hungary in Politics 2017*. Friedrich Ebert Stiftung. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/14032.pdf> [data dostępu: 1.08.2019].

- Human Right Watch*. <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/hungary> [data dostępu: 2.08.2019].
- Hungarian PM Orban Loses Two-thirds "Super-majority"*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-31576491> [data dostępu: 1.08.2019].
- Hungary Parliamentary Elections. 8 April 2018. ODIHR Limited Election Observation Mission Final Report*. OSCE. Warsaw 2018. <https://www.osce.org/odihr/elections/hungary/385959?download=true> [data dostępu: 2.08.2019].
- JOHN T., KELETI A.: *Hungary's Protests Have United the Country's Opposition against Viktor Orban*. CNN. 18.12.2018. <https://edition.cnn.com/2018/12/18/europe/hungary-protests-orban-intl/index.html> [data dostępu: 30.07.2018].
- Medián*. <https://hvg.hu/cimke/Medi%C3%A1n> [data dostępu: 5.08.2019].
- MIKULSKA M.: *Podatek od Internetu: Orban strzelił sobie w kolano*. „Rzeczpospolita” 30.10.2014. <https://www.rp.pl/artykul/1153489-Podatek-od-internetu-na-Wegrzech--Orban-strzelil-sobie-w-kolano.html> [data dostępu: 1.08.2014].
- PAWLICKI J.: *Zima ludów na Węgrzech? „Newsweek”* 15.12.2014. <https://www.newsweek.pl/swiat/victor-orban-na-wegrzech-rosnie-niezadowolenie-z-rzadow-orbana/gves7hj> [data dostępu: 1.08.2014].
- PRZYBYLSKI W.: *Orbán kontra węgierska klasa średnia*. „Polityka” 23.10.2018. <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1776608,1,orbn-kontra-wegierska-klasa-srednia.read> [data dostępu: 2.08.2019].
- SADECKI A.: *Dyskusyjny sukces Orbána – wyniki referendum migracyjnego na Węgrzech*. „Ośrodek Studiów Wschodnich”. <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-10-04/dyskusyjny-sukces-orbana-wyniki-referendum-migracyjnego-na-wegrzech> [data dostępu: 31.07.2019].
- SADECKI A.: *Napięcia węgiersko-amerykańskie*. „Ośrodek Studiów Wschodnich” 14.10.2014. <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-10-22/napiecia-wegiersko-amerykanskie> [data dostępu: 1.08.2019].

Sebastian Kubas

The Analysis of Hungarian Political Situation after 2018 in the Light of the Domination of Fidesz

SUMMARY: The article analyzes the political situation in Hungary after 2014, considering the parliamentary elections in 2018 and their outcome. The last elections to the National Assembly were won by Fidesz, for whom it was the third success in a row. The other parties are not able to take equal rivalry with the ruling party, which is affected by the fragmentation of the left wing, small support for liberal groups, or reaching the maximum support of the electorate for the far-right Jobbik. On the other hand, Fidesz was able to subordinate institutional and media sphere to such an extent that the possibilities of contesting the existing Fidesz order by the opposition are very limited.

KEY WORDS: Hungary, the party system, Fidesz, political situation after 2014, parliamentary elections in 2018